

До питання про переклад у сфері інформаційних технологій

В період сьогодення інформаційні технології (ІТ) проникли практично в усі галузі людського життя, і будь-яке обладнання, за рідкісним виключенням, або має вбудовані комп'ютери, або допускає можливість об'єднання в систему з комп'ютерним управлінням. Отже, документація на таке обладнання містить специфічні терміни, зрозумілі лише ІТ-фахівцям. Ці терміни викликають труднощі під час перекладу у звичайних технічних перекладачів.

Ці обставини призвели до виділення ІТ-перекладів в окремий вид письмового перекладу. Використання вузькоспеціалізованої термінології і стилістичні особливості ріднять ІТ-переклад з технічним перекладом, але між ними існує ряд істотних відмінностей.

Головна особливість ІТ-перекладів – це відсутність стандартів перекладу ІТ-термінології. Швидкий розвиток ІТ призводить до появи нових термінів, кількість яких з кожним днем росте. Такі темпи призводять до того, що будь-яка спроба суворої регламентації термінології неминуче відставатиме від часу. Українська термінологія в ІТ утворюється стихійно, часто життя новим термінам дає сам перекладач, а вся стандартизація зводиться до збереження слововживання, що склалося, при цьому некоректне вживання термінів залишається на совісті «першовідкривача», виправити його надалі майже неможливо.

Як приклад можна привести переклад терміну *shared memory* як *пам'ять, що розділяється*. Це можна неправильно зрозуміти як пам'ять, що розділяється на частини. Уникнути двозначності допоміг би переклад цього терміну як *пам'ять, що використовується спільно*. Але загальноприйнятим став перший варіант. Не дуже вдалий, наприклад, і термін *хаб* стосовно концентраторів в локальних мережах, тоді як для комутаторів використовується інший термін – *світч*. Річ у тому, що словом *hub* в англійській мові позначається будь-який предмет, що знаходиться в центрі зіркової топології, тобто цей термін характеризує не функцію, а розташування пристрою, і з цієї точки зору комутатор також є *хабом*. Подібних неточностей і неоднозначностей в українській ІТ-термінології існує багато.

Додаткові труднощі пов'язані з невизначеністю багатьох термінів у мові оригіналу (як правило, в англійській мові). Провідні постачальники апаратного і програмного забезпечення часто дотримуються власних глосаріїв, які не відповідають поширеним тлумачним словникам ІТ-термінів. Українські ІТ-перекладачі в своїй роботі зазвичай користуються глосаріями від Microsoft, але термінологію Microsoft не припускає співтовариство Open Source.

Роботу перекладача ускладнює і різноманітність документів, що перекладаються. До них відносяться інструкції з експлуатації апаратного і програмного забезпечення, технічні описи, статті, прес-релізи, порівняльні огляди і так далі. У коло завдань ІТ-перекладача входить також локалізація програмного забезпечення (ПЗ), зокрема, переклад комп'ютерних ігор. Така різноманітність пред'являє до перекладача особливі вимоги, докладніше про які буде розповідатися нижче.

Велику частину роботи ІТ-перекладача складає переклад інструкцій з використання апаратного (hardware) і програмного (software) забезпечення, тобто переклад *мануалів*. Помилково вважається, що цей вид документації перекладати дуже легко, оскільки в тексті використовуються короткі та виразні речення, що виключають всіляку плутанину. На жаль, це вірно лише для інструкцій, які розраховані на звичайного користувача, тоді як текст, розрахований на фахівців, є ґрунтовнішим і містить більш складні терміни, які рідко супроводжуються поясненнями.

Як було сказано вище, практично будь-яке сучасне устаткування оснащене комп'ютерним управлінням або становить складні програмно-апаратні комплекси. Отже інструкції з використання такого обладнання повинен перекладати саме ІТ-перекладач. Труднощі полягають у тому, що ці інструкції містять не тільки ІТ-терміни, але і специфічні поняття, що відносяться до сфери застосування обладнання.

Наприклад, інструкція з використання комп'ютеризованого обладнання для забою худоби і оброблення туш у великій кількості міститиме терміни, що відносяться до м'ясопереробної промисловості. А переклад інструкції з використання програмного забезпечення для управління томографом вимагає від перекладача не тільки володіння комп'ютерною термінологією, але і знань у галузі фізики та медицини, достатніх для розуміння принципу роботи обладнання.

Слід враховувати також велику кількість малюнків і схем, а також те, що текст, що пояснює їх, повинен бути коротким і зрозумілим. В деяких випадках від перекладача потрібно змінити схеми з урахуванням побажань замовника або внаслідок відмінностей в національних стандартах графічних позначень, що вимагає від перекладача навичок володіння ПЗ для роботи із зображенням.

Описана вище невизначеність існуючої ІТ-термінології часто змушує перекладача шукати глосарії виробника обладнання або розробника ПЗ та інші допоміжні матеріали, працювати зі спеціальною літературою, консультуватися з фахівцями.

Все назване вище робить переклад, здавалося б, простого і доступного тексту інструкції достатньо складним завданням, що вимагає від перекладача справжнього професіоналізму.

Переклад статей на комп'ютерну тематику викликає у перекладача певну складність. По-перше, необхідно чітко визначити цільову групу, для якої призначений текст. Статті, які призначені для звичайних

користувачів, як правило, мають рекламну спрямованість, і їх переклад повинен зберігати стислість і ємність оригінального тексту, підкреслювати перевагу описуваного апаратного або програмного забезпечення або пакету послуг над продукцією конкурентів. Статті для IT-фахівців часто містять приклади програмного коду або командних сценаріїв, і для розуміння і адекватного перекладу таких статей іноді необхідне хоч би часткове знання мов програмування або описуваного синтаксису команд.

IT-перекладачам досить часто доводиться мати справу з перекладом порівняльних оглядів апаратного і програмного забезпечення для комп'ютерних журналів і сайтів, які присвячені інформаційним технологіям. У порівняльних оглядах мова йде, як правило, про останні досягнення комп'ютерних технологій. Це вимагає від IT-перекладача знання сучасних тенденцій розробки апаратного і програмного забезпечення і розуміння переваг тих або інших знахідок розробників. Також перекладач повинен розбиратися в сучасних *бенчмарках* для визначення продуктивності тих або інших комп'ютерних компонентів, і методах тестування програмних продуктів. Наявність в порівняльних оглядах великої кількості зведених таблиць і діаграм вимагає від IT-перекладача уваги до числових даних і навичок роботи із зображеннями.

Переклади прес-релізів компаній, що працюють у сфері воючих технологій, є справжнім випробуванням таланту IT-перекладача. Прес-релізи, як правило, присвячені останнім новинкам у сфері IT, що вимагає від перекладача уваги до розвитку комп'ютерного ринку, знання історії інновацій конкретного виробника апаратного або програмного забезпечення, уваги до дрібниць і віртуозного володіння словом для того, щоб вірно перекласти повідомлення про продукцію, яка ще не представлена на українському ринку. Додаткова складність полягає в тому, що перекладач може зустрітися з проривними інноваціями, для яких відсутній як український еквівалент, так і докладний опис на мові оригіналу, зважаючи на їх новизну. У таких випадках перекладач повинен вводити новий термін, керуючись здоровим глуздом і відчуттям мови, а також існуючим досвідом перекладу IT-термінології. В деяких випадках підбір потрібного українського терміну вимагає консультації з іншими перекладачами та IT-фахівцями, наприклад, на тематичних Інтернет-форумах.

Локалізацією програмного забезпечення (*перекладом програм*) називається адаптація ПЗ під національні вимоги, включаючи забезпечення роботи програм з регіонально залежними форматами даних і форматами друку, зміна символів, малюнків, кольорних комбінацій, музичних фрагментів і тому подібне, згідно культурі цільової аудиторії і так далі. Часто, кажучи про локалізацію, мають на увазі всього лише переклад інтерфейсу цільовою мовою.

Повна локалізація є складним багаторівневим процесом, що вимагає залучення великого числа фахівців різного профілю: перекладачів, редакторів, інженерів, програмістів, фахівців з тестування, верстальників. Але навіть простий переклад інтерфейсу вимагає від перекладача особливих навичок.

Програми для перекладу інтерфейсу становлять редактори ресурсів, а отже, при їх використанні необхідно дотримуватися обережності. Помилка перекладача при перекладі ресурсів програми може привести до небажаних змін інтерфейсу, а іноді до часткової або повної втрати працездатності програмного забезпечення, що локалізується. Деякі редактори ресурсів містять вбудовані відгадки для перевірки працездатності програми, тому перекладач-локалізатор повинен володіти достатніми навичками програмування і налагодження для діагностики і виправлення можливих помилок. В тому випадку, якщо ресурси не відокремлені від програмного коду, навичок перекладача може виявитися недостатньо, і тоді він вимушений тісно співпрацювати з програмістом, а за потреби реалізації багатомовної підтримки – з іншими перекладачами.

Особливу складність викликає локалізація вузькоспеціалізованого ПЗ, в інтерфейсі якого зустрічаються специфічні терміни, що відносяться до сфери застосування програм, що локалізуються. Прикладами можуть служити САПР (*системи автоматизованого проектування*), програми для монтажу відео- і аудіо матеріалу або проведення наукових обчислень. У цій ситуації IT-перекладач повинен розбиратися в галузі використання цих програм, а щоб уникнути термінологічної плутанини – дотримуватися глосаріїв, які надаються розробниками ПЗ.

Не можна забувати і той факт, що українські терміни, як правило, довше англійських, а розмір елементів інтерфейсу, на яких ці терміни розташовуються, обмежений. При локалізації ПЗ перекладач часто стикається з необхідністю доробки перекладу саме у бік скорочення слів і фраз. В цьому випадку перекладач повинен запитати у відділу контролю якості *скриншоти* програми, що локалізується, на яких відзначені надписи, які потрібно скоротити, і допрацювати переклад. Укорочення надписів при збереженні їх читабельності – непросте завдання, що вимагає від перекладача володіння досконало не тільки іноземною, але і рідною мовою, а також творчого підходу.

При локалізації програм потрібен також переклад довідкової інформації до програмного забезпечення, тобто переклад *хелпів*. Єдиного стандарту для перекладу довідкової інформації не існує – українські перекладачі як зразок зазвичай використовують переклади довідкових файлів Microsoft, але при цьому відзначають, що вони мають недоліки. З цієї причини для забезпечення якості перекладу перекладачеві слід запитати глосарії у розробника ПЗ і керуватися в своїй роботі тим, що *хелпи* призначені не для фахівців, а для звичайних користувачів, тому їх переклад повинен з легкістю читатися і бути зрозумілим.

Описані вище труднощі не є чимось винятковим, і перекладачі у сфері інформаційно-комунікаційних технологій стикаються з ними щодня. Саме тому до IT-перекладачів ставляться підвищені вимоги. Крім перекладацького професіоналізму і професіоналізму в одній з галузей IT, перекладач повинен володіти

ентузіазмом, справжнім інтересом до інновацій і постійною готовністю підвищувати свою кваліфікацію і обмінюватися досвідом з колегами – тільки в цьому випадку гарантується бездоганна якість перекладу.